

Раздел 4. «Экономика. Общеобразовательные, социально-гуманитарные и фундаментальные дисциплины»

FTAMP 13.27.00
ЭОЖ: 796.011:378

DOI [10.53002/018](https://doi.org/10.53002/018)

А.Б. Трус, Е.В. Пальцева

*Қарағанды индустриялық университеті, Теміртау, Қазақстан
(E-mail: a.trus@ttu.edu.kz, ye.paltseva@ttu.edu.kz)*

Жоғары оқу орындарындағы дене тәрбиесі сабақтарының сапасын жақсарту

Мақала авторы соңғы жылдары дене шынықтырумен тікелей байланысты денсаулық пен салауатты өмір салтының әлеуметтік аспектілеріне қызығушылық артқанын алға тартады. Жастардың дене мәдениетін қалыптастырудың педагогикалық жүйесінде дене шынықтыру саласында қазіргі ғылым жасаған барлық жаңалықты жүзеге асыра алатын дене шынықтыруды ұйымдастырудың тиімді үлгілері анықталды. Авторлар жүргізген оқу-тәрбие процесінің сапасын, дене дайындығы деңгейін талдау дене шынықтыру мен спорттың тиімділігін арттырудың ең маңызды қоры, дене қасиеттерін дамытудың ұтымды арақатынасында екенін көрсетеді: күш, жылдамдық, төзімділік, ептілік және оларды оқу үрдісінде, сабақты өткізудің жаңа технологияларын қолдануда оңтайлы бөлу.

Түйінді сөздер: студент, дене тәрбиесі, дене шынықтыру сабағының сапасын арттыру, жаңғырту, тұлғаға бағытталған технологиялар.

Кіріспе

Қазақстан Республикасы білім берудің заңнамалық құжаттарында дене шынықтыру мәртебесі студенттердің әлеуметтік-мәдени кеңістіктегі іс-әрекетінің салыстырмалы түрде дербес саласы ретінде бекітілген. Заңнамалық құжаттарда дене тәрбиесі стратегиялық салаға, ал оның сапасы ұлттық қазынаға айналады. Бұл қазіргі кезде дене шынықтыру құндылықтардың, нормалардың және идеалдардың теңдестірілген жиынтығы екенін білдіреді. Студенттердің дене белсенділігін реттей отырып, ол жастар субмәдениетінің қасиеттерін көрсетеді және өркениет нысандарының біріне айналады, өйткені олармен ортақ заңдылықтарды, әдістемелік тәсілдер мен даму тенденцияларын сақтайды. Дене шынықтырудың инновациялық қасиеттері денсаулықты сақтайтын жаңа технологиялар мен ұйымдастыру ресурстарын пайдалану кезінде көрінеді [1].

Дамудың жаңа бағыттарының дәстүрлі түрлерімен өзара әрекеттесуі негізінде студенттердің дене шынықтыруының тиімділігі мен сапасын арттыру оқу процесінің тәрбиелік бағытын күшейтумен, жеке бағыттылықпен және оның дискреттілігін жеңумен, педагогикалық ұжымның кәсіби құзыреттілігін арттырумен байланысты.

Білім беру ортасы жоғары мектеп жүйесінде дене мәдениетінің қызмет етуінің шарты ретінде әрекет етеді, оны ақпаратпен қанықтырады, ақпараттық және басқару әсерлерін қолдану нүктесі ретінде қызмет етеді. Жаңа талаптарды ескере отырып, болашақ маманның дене шынықтыру-спорттық іс-әрекеттің сапасын оның жалпыадамзаттық болмысын, зерделілігін, шығармашылық қуаты мен рухани-адамгершілік күштерін өзін-өзі дамытудың тиімді құралына айналатындай етіп түрлендіру қажет.

ISO 9001 сериялы халықаралық сапа стандартына сәйкес дене тәрбиесінің сапасы оқу үдерісі мен оның инфрақұрылымының сипаттамаларының үлгілік параметрлерге теңгерімді сәйкестігін білдіреді [2].

«Сапа» моделі әртүрлі параметрлерді қамтиды:

- мемлекеттік білім беру стандартының талаптарын сақтау;
- білім алушылардың физикалық дамуы мен дайындығының динамикасы;
- оқу үрдісін әдістемелік қамтамасыз ету деңгейі;
- залдардың спорттық құрал-жабдықтармен жабдықталуы және олардың қолжетімділігі.

Раздел 4. «Экономика. Общеобразовательные, социально-гуманитарные и фундаментальные дисциплины»

Олардың үйлесімі дене тәрбиесінің сапасын дене тәрбиесінің көп бағытты сипатының құрамдас сипаттамасы ретінде қарастыруға мүмкіндік береді, білім алушылардың арнайы білімінің, моторикасының және физикалық жағдайының қажетті деңгейін және академиялық сабақтардың мазмұнымен қанағаттану дәрежесі қамтамасыз етеді, салауатты өмір салтына қажеттілікті қалыптастырады. Жоғары білім алу дене шынықтырудың икемділігі мен жоғары сапасына қол жеткізуді, оның дамуының спорттық бағытын күшейтуді көздейді. [2].

Осы бағытта жасалған қадамдарға қарамастан, қазақстандық студенттердің дене шынықтыру шындығы жаңартылған білім беру үдерісін басқару сұлбасына әлі де сәйкес келмейді. Бүгінгі күні дене шынықтыру студент жастардың өмірінің негізгі салаларында жол беруге болмайтын төмен деңгейде ұсынылған, өйткені ол студенттердің өсіп келе жатқан қажеттіліктерін қанағаттандырмайды, олардың құндылықтар жүйесінде рейтингісі төмен.

Дене шынықтыру сапасының мониторингі барлық параметрлер кешенін бағалау арқылы жүзеге асырылады, оның ішінде оқу үдерісін әдістемелік қамтамасыз ету – оқу сабақтарының мазмұнына қатысты студенттердің мүдделерін қорғау; университетте дене шынықтыру инфрақұрылымын дамыту.

Білім беру үдерісін жаңарту студенттердің жеке морфофункционалдық және психофизикалық ерекшеліктерін ескере отырып, олардың мүдделерін қанағаттандыру үшін мақсаттарды қайта бағдарлауды көздейді.

Жастардың салауатты өмір салтына құндылық көзқарасын тәрбиелеу танымдық саланы, студенттердің ішкі дүниесінің эндогендік механизмдерін, еңбекке, денсаулыққа, әлеуметтік беделге және өзін-өзі бағалауға деген көзқарас мотивтерін ынталандыратын мотивациялық ішкі құрылымдардың жиынтығын түзетуді қамтиды.

Әрине, бұл дене шынықтырудың ең маңызды сипаттамаларын, жеке әлеуметтену, гуманитарлық, білім беру және инновациялық педагогикалық бағыттардағы, денсаулық сақтау технологияларын, психикалық дайындықты және аутогендік жаттығуларды қолдануды көздейтін бағдарламаларды жаңартуды талап етеді.

Дене шынықтыруды технологиялық деңгейде жаңғырту оның барлық сегменттерінің: дене шынықтыру, студенттік спорт, бейімделген дене шынықтыру және белсенді демалыс тиімділігін арттырумен байланысты.

Дене тәрбиесін технологияландырудың өзекті қажеттілігі студенттердің «ашық» дене тәрбиесі жүйесіне көшуімен, оқу үдерісіне пәнаралық және проблемалық-бағдарлы оқыту түрлерін енгізумен, оқу процесінің жоғары сапасын қамтамасыз етумен байланысты.

Бұл процесс бүгінде басымдықтарды қайта бағалаумен байланысты университетте дене шынықтыруды дамытудың жалпы бағдарламасы ретінде қалыптасады.

Дене шынықтыру сабақтарын технологияландыру мыналарды қамтамасыз етеді: тәжірибеге икемді проблемалық-модульдік педагогикалық технологияларды енгізу, педагогикалық процесті ресурстық қамтамасыз етудің жеткіліктілігі; ағымдық мақсаттар мен педагогикалық міндеттерді, қолданылатын құралдар мен ресурстарды, студенттердің жағдайы мен психосоматикалық ерекшеліктерін ескере отырып, жедел түзету арқылы денсаулық сақтау бағдарламаларын тұлғалау; компьютерлік технологияларды қолдану негізінде педагогикалық процесті ақпараттандыру[3].

Арнайы медициналық бөлімшедегі студенттердің дене шынықтыру жаттығуларының бағыты оңалту ерекшелігіне ие болуы керек. Бұл үшін дәстүрлі түрде қолданылатын құралдармен: жүрудің, жүгірудің, жүзудің, гимнастиканың әртүрлі түрлерімен қатар, қозғалыс бұзылыстарын, бейімделу механизмдерін және студенттердің қазіргі денсаулық жағдайын ескере отырып, аэробты жаттығулар жиынтығын кеңінен қолдану қажет.

Мұнда тұлғаға бағытталған оқу бағдарламасын қалыптастыруда студенттің өзін-өзі басқару рөлі айтарлықтай артады. Әрбір студент оқу курсының мазмұны мен меңгеру тәртібін жеке қажеттіліктеріне қарай өз бетінше таңдай алады. Сабақтардың басым бағыты жинақталған тәжірибені беруге емес, жеке тұлғаны тәрбиелеуге, адамның әлеуметтік маңызды қасиеттерін және оның физикалық құзыреттілігін қалыптастыруға бағытталуы керек.

Жоғары оқу орындарында дене шынықтыру сабақтарының тиімділігі мен сапасын арттыру процесінің технологиясы білім беру бағдарламаларын жетілдірумен, студенттердің мотивтері мен қызығушылықтары оларды нақты оқу жағдайларына және дене дайындығының, дене шынықтыру белсенділігінің, дене саулығының қажеттілікті нақты деңгейіне бейімдеумен байланысты.

Раздел 4. «Экономика. Общеобразовательные, социально-гуманитарные и фундаментальные дисциплины»

Қортынды

Айта кету керек, заманауи ақпараттық-педагогикалық технологиялар оқытуға көмектеседі, бірақ олар берік білім беру бағдарламасын және оны әзірленген стратегияға сәйкес нақты ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді мақсаттарды қоятын дарынды оқытушыларды алмастырмайды.

Бұл жағдайда техникалық құралдар мен жеке электрондық есептеуіш техниканы пайдалану дәл осы мақсаттарға бағындырылуы керек. Студенттердің дене тәрбиесін ұйымдастырудың жеке бағдарламаларын жүзеге асырудың табыстылығы келесі қағидаттарды сақтаумен қамтамасыз етіледі: дамуға бағдарлау; жағымды оқу ортасын және студенттердің табысқа жетуіне жағдай жасау; даралау; интегративті байланыстардың болуы; мемлекеттік стандарттарға сәйкестік; жүзеге асыру реттілігі; оқу материалының мазмұны.

Талдау нәтижелері оның жұмыс істеуінің тез өзгеретін жағдайларына бейімделуді қажет ететін дене шынықтыру сапасын жақсартуға қатысты кейбір оптимизмге негіз береді. Білім беру үдерісінің сапасын арттыруға бағдарлану стратегиясы бүгінгі таңда студенттердің дене-қозғалыс ерекшеліктері мен рухани күш-қуатын үйлестіру мақсаты болып табылатын іс-әрекеттің жалпы бағдарламасы ретінде қарастырылуда.

Сапа жолындағы маңызды қадам – өмір сүрудің заманауи бейнесіне, қарқынына және сапасына сәйкес келетін бос уақытты өткізудің ескірген және денсаулықты сақтайтын стереотиптерін қалыптастыру болып табылады. Дене шынықтыруды жаңғырту процесі қоғамның мәдениеттің және өркениеттің дамуындағы бар қайшылықтар негізінде әзірленген, қатаң ғылыми негізі бар және заңнаманың диалектикалық, басқарушылық және қаржылық механизмдерінің бірлігінің арқасында жүзеге асырылатын сценарий нұсқалары шеңберінде қатысты жүзеге асырылуы тиіс[4].

Білім беру қызметінің сапасын арттыру бейімделгіштік пен икемділік, динамизм мен өзгермелілік, болжамдылық пен тұрақтылық, жаңашылдық пен ашықтық сияқты қасиеттерге ие денсаулықты сақтайтын ортаны қалыптастырумен байланысты.

Әдебиет тізімі

1. Кузин В.В. Физическая культура детей и молодежи: актуальные проблемы воспитания / В.В. Кузин // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2016г. - № 1. 34 стр.
2. Яковлева В.Н. Спортивные и подвижные игры, как средство оздоровления и повышение интереса к урокам физической культуры // Science Time. 2015г. № 7 (19). 263-271стр.
3. Яковлева В. Н. Физическое воспитание и физическая подготовленность студенческой молодежи // Science Time. 2014г. № 9. 254-261 стр.
4. Яковлева В.Н. Педагогические и психологические аспекты организации двигательной активности в системе общего образования / В.Н. Яковлева // Наука 21 века: вопросы, гипотезы, ответы. – 2015г. – № 1 (10). - 60-64стр.

А.Б.Трус, Е.В.Пальцева

Повышение качества занятий физической культурой в высших учебных заведениях

Авторы статьи настаивают на том, что в последние годы возрос интерес к социальным аспектам здоровья и здорового образа жизни, которые напрямую связаны с физической культурой. Найдены эффективные формы организации физической культуры, способные воплотить в педагогической системе формирования физической культуры молодежи все новое, что создано современной наукой в области физической культуры.

Анализ качества учебно-тренировочного процесса, уровня физической подготовленности, проведенный авторами показывает, что наиболее существенные резервы повышения эффективности занятий физической культурой и спортом заключаются в рациональном соотношении развития физических качеств: силы, быстроты, выносливости, ловкости и их оптимального распределения в учебном процессе, в применении новых технологий проведения занятий.

Раздел 4. «Экономика. Общеобразовательные, социально-гуманитарные и фундаментальные дисциплины»

Ключевые слова: студент, физическая культура, повышение качества занятий физической культурой, модернизация, личностно - ориентированные технологии.

A.B. Trus, E.V. Paltseva

Improving the quality of physical education in higher education institutions

The authors of the article insist that in recent years there has been an increased interest in the social aspects of health and a healthy lifestyle, which are directly related to physical culture. Effective forms of organization of physical culture have been found that are able to embody in the pedagogical system of formation of physical culture of youth everything new that has been created by modern science in the field of physical culture. The analysis of the quality of the educational and training process, the level of physical fitness conducted by the authors shows that the most significant reserves for improving the effectiveness of physical education and sports are in the rational ratio of the development of physical qualities: strength, speed, endurance, dexterity and their optimal distribution in the educational process, in the application of new technologies for conducting classes.

Keywords: student, physical education, improving the quality of physical education, modernization, personality-oriented technologies.

References

1. Kuzin V.V. Fizicheskaya kul'tura detei i molodezhi: aktual'nye problemy vospitaniya / V.V. Kuzin // Fizicheskaya kul'tura: vospitanie, obrazovanie, trenirovka. – 2016. – № 1. – S. 34.
2. Yakovleva V.N. Sportivnye i podvizhnye igry, kak sredstvo ozdorovleniya i povysheniya interesa k urokam fizicheskoi kul'tury // Science Time. – 2015. – № 7 (19). – S. 263–271.
3. Yakovleva V.N. Fizicheskoe vospitanie i fizicheskaya podgotovlennost' studencheskoi molodezhi // Science Time. – 2014. – № 9. – S. 254–261.
4. Yakovleva V.N. Pedagogicheskie i psikhologicheskie aspekty organizatsii dvigatel'noi aktivnosti v sisteme obshchego obrazovaniya / V.N. Yakovleva // Nauka 21 veka: voprosy, gipotezy, otvety. – 2015. – № 1 (10). – S. 60–64.